

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Monnetova koncepce evropské integrace

Aneta Kozlová

Plzeň 2014

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Studijní obor Politologie

Bakalářská práce

Monnetova koncepce evropské integrace

Aneta Kozlová

Vedoucí práce:

PhDr. Mgr. Petr Jurek

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2014

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2014

.....

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce PhDr. Mgr. Petru Jurkovi za odbornou pomoc, cenné rady a věnovaný čas.

OBSAH

1 ÚVOD	6
2 ŽIVOT JEANA MONNETA.....	10
2.1 MONNETOVO MLÁDÍ A JEHO KARIÉRA.....	10
2.2 MONNETOVY INTEGRAČNÍ SNAHY	16
3 FRANCOUZSKÝ HOSPODÁŘSKÝ MODERNIZAČNÍ PLÁN ..	18
4 SJEDNOCENÁ EVROPA	20
4.1 SCHUMANŮV PLÁN	22
4.1.1 <i>Schumanova deklarace</i>	25
4.2 EVROPSKÉ SPOLEČENSTVÍ UHLÍ A OCELI (ESUO)	27
4.2.1 <i>Struktura a fungování ESUO</i>	29
4.3 PŘÍNOS SCHUMANOVA PLÁNU.....	31
4.4 MONNETOVA DALŠÍ ČINNOST	32
5 MONNETOVA INTEGRAČNÍ METODA	36
6 ZÁVĚR	39
SEZNAM LITERATURY	46
SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ	48
RESUMÉ.....	50

1 ÚVOD

Evropská unie se podílí na udržování míru v Evropě, sjednocování ekonomik a politik členských zemí, na zachování demokracie a na řadě dalších hospodářských a politických aspektů. O evropské integraci se začalo hovořit již po 2. světové válce, kdy bylo nutné vytvořit účinný systém, který by zabránil novým konfliktům mezi státy. Jedním ze zásadních návrhů byl Schumanův plán, na základě kterého mělo dojít k postupnému sjednocení Evropy a prvním krokem se mělo stát založení Evropského společenství uhlí a oceli (ESUO), v rámci kterého by byla přenesena část suverenity států ve prospěch nadnárodní instituce, která by dohlížela na trh s uhlím a ocelí. Za vytvořením tohoto důležitého plánu, který byl veřejně přednesen 9. května 1950, stál francouzský politik a diplomat Jean Monnet, který je považován za otce myšlenky sjednocené Evropy a který stál u zrodu evropské integrace, která se vyvinula až do podoby současné Evropské unie. A právě životem a dílem tohoto významného politika, diplomata, ekonoma a obchodníka se budu ve své bakalářské práci zabývat.

Cílem práce bude zodpovědět otázku, jaký byl Monnetův vliv na podobu evropské integrace a současné Evropské unie a jak se Monnetovy integrační plány odlišovaly od reality. Pokusím se zanalyzovat Monnetův život a jeho dílo v rámci evropského integračního procesu. Budu sledovat proměny Monnetových postojů v průběhu života a vliv těchto proměn na jeho práci. Zaměřím se především na analýzu Schumanova plánu, jakožto jedné z nejdůležitějších integračních koncepcí, a pokusím se zhodnotit její vliv na evropskou integraci. Dále se potom zaměřím na založení a fungování ESUO, díky němuž byly Monnetovy plány do značné míry naplněny. Podívám se také na Francouzský hospodářský modernizační plán a na jeho vliv na další Monnetovy kroky. V neposlední řadě zaměřím pozornost na Monnetovu specifickou integrační metodu. Práce bude založena na analýze dat

z dostupné literatury a článků a na historickém kontextu. Dále také na kritickém zhodnocení těchto dat.

Hlavním zdrojem, ze kterého bude práce vycházet, budou *Paměti* od samotného Jeana Monneta. Poskytnou ucelený náhled na danou problematiku a především díky Monnetově hlavním tezím budu moci jeho práci následně analyzovat. Dalšími podstatnými zdroji, nezbytnými pro analýzu, budou *Schumanova deklarace*, *Francouzský hospodářský modernizační plán*, *Smlouva o založení Evropského společenství uhlí a oceli* a další Monnetovy články a jeho korespondence. Poměrně zajímavý náhled na problematiku nabídnou i publikace Pascala Fontaina či kniha Michaela Burgesse. Na teoretický rámec potom nejvíce přispěje kniha *Budování Evropy* od Pierra Gerbeta. Celou práci doplní články z odborných časopisů, například články od Szeleho nebo McKessona.

Práce bude rozdělena do čtyř hlavních kapitol a dalších podkapitol. První kapitola se bude zabývat Monnetovým životem. Zobrazím nejvýznamnější události jeho života, jeho postoje a názory. Analýza Monnetova života nám položí základ pro pochopení jeho práce, jelikož můžeme předpokládat, že jeho životní zkušenosti a jeho kariéra před Schumanovým plánem měla částečný vliv na jeho dílo. Tato kapitola bude rozdělena celkem do dvou podkapitol, které budou popisovat jednotlivé etapy Monnetova života. První podkapitola bude zaměřena na Monnetovo mládí a jeho kariéru před myšlenkou sjednocené Evropy. Přiblíží Monnetovo mládí, které strávil ve francouzském městě Cognacu, jehož prostředí a atmosféra měla na Monneta značný vliv. A přiblíží také jeho první daleké cesty, především do Spojených států amerických a Kanady. Bude se zabývat obdobím první světové války, kdy Monnet působil v oblasti vojenského zásobování a objevily se jeho první vize integrace. Zobrazí Monnetovo působení ve Společnosti národů a bude se zabývat obdobím druhé světové války a Monnetovým působením ve francouzsko-britském koordinačním výboru a v Britské nákupní komisi ve Spojených

státech amerických. Druhá podkapitola se potom zaměří na období Monnetova života, ve kterém se začal už aktivně zabývat otázkou evropské integrace a sjednocené Evropy. Zobrazí Monnetovo působení v exilové vládě v Alžíru, kdy se k této otázce poprvé veřejně vyjádřil. Přiblíží také stručně Monnetovy poválečné snahy v modernizaci Francie a sjednocování Evropy, kterým se budu dále v práci věnovat podrobněji.

Druhá kapitola se bude zabývat analýzou Francouzského hospodářského modernizačního plánu, který vypracoval Monnet se svým týmem, a který měl Francii pomoci překonat špatnou situaci po válce a znovu ji učinit konkurenceschopnou a zařadit ji do mezinárodního obchodu. Zobrazí, jak celý plán postupně vznikal, jaké byly jeho důvody a jak ovlivnil Monnetovu další činnost. Tuto kapitolu jsem zařadila z toho důvodu, že plán francouzské modernizace považuji za významný milník Monnetovy kariéry, díky němuž začal aktivně pracovat na koncepci sjednocené Evropy.

Třetí kapitola se potom bude zabývat už samotnou Monnetovou myšlenkou sjednocené Evropy. V úvodu pro ucelení pohledu na problematiku stručně představím historické snahy a předchůdce integračního procesu. V následující podkapitole už se potom budu zabývat analýzou Monnetových plánů a návrhů na sjednocenou Evropu, která bude jediné jako celek schopna čelit problémům a nebezpečím. Monnet vytvořil plán, který nesl jméno po francouzském ministru zahraničí Schumanovi, a Monnet v něm přišel s revoluční koncepcí, kdy by se mezi Německem a Francií vytvořil společný trh s uhlím a ocelí, který by podléhal nadnárodní autoritě. Budu se zabývat Schumanovým plánem do hloubky a budu se věnovat Schumanově deklaraci a analyzovat ji. V další podkapitole se budu následně zabývat procesem vytvoření Evropského společenství uhlí a oceli, analýzou smlouvy o jeho založení, jeho strukturou a samotným fungováním. V další podkapitole potom zhodnotím přínos Schumanova plánu pro evropskou integraci. Poslední podkapitola

bude věnována Monnetově další činnosti a to především snaze o vytvoření Evropského obranného společenství, které bylo nakonec zamítnuto, a dále se podívám na založení Akčního výboru pro Spojené státy evropské a Monnetovo působení v této organizaci.

Poslední čtvrtá kapitola se bude zabývat podrobněji Monnetovou specifickou integrační metodou a vytvoří nám na ni ucelený náhled. Monnet byl většinou popisován jako funkcionalista, u kterého se snoubil idealistický a pragmatický přístup. Jeho návrhy byly vždy jednoduché a praktické. Důraz kladl na okamžitou akci a důležitost institucí. Stal se jedním ze zakladatelů evropské integrace a revoluční prvky, které do mezinárodního systému zavedl, mají v Evropské unii dodnes svůj význam. Monnetovu metodu považuji za základ jeho díla, a proto bych jí ráda věnovala samostatnou kapitolu, ve které bude komplexně shrnuta a představena.

2 ŽIVOT JEANA MONNETA

Jean Monnet patřil mezi přední francouzské politické a ekonomické poradce. Celý svůj život zasvětil úsilí o sjednocení Evropy a jeho činnost inspirovala slavnou Schumanovu deklaraci, která dala za vznik Evropskému společenství uhlí a oceli a následně současné Evropské unii. Monnet celý svůj život cestoval, setkal se s významnými osobnostmi politického a ekonomického dění a často byl i jejich radcem. Stál v čele několika důležitých institucí a organizací. A právě v této kapitole se budu zabývat jeho životem. Zobrazím nejvýznamnější události jeho života a pozornost také zaměřím na jeho postoje a názory měnící se v čase.

2.1 Monnetovo mládí a jeho kariéra

Jean Omer Maria Gabriel Monnet se narodil 9. listopadu 1888 ve francouzském městě Cognac v oblasti Charente. Francie byla v této době venkovskou zemí a Cognac patřil mezi jedno z nejvíce venkovských území a sám Monnet byl často označován za „francouzského sedláka“ (Szele, 2003: 5). Ačkoliv měl Monnet skutečně selský původ, jeho rodina se díky otci, který obchodoval s koňakem, zařadila mezi významné obchodníky.

Monnet nepatřil mezi příliš dobré studenty. Nerad se učil věci z paměti a zálibu nenašel ani v četbě (Monnet, 2012: 35-36). V šestnácti letech již ukončil studia a začal se věnovat rodinnému podniku. Jeho otec si uvědomoval Monnetovy mimořádné schopnosti v jednání s lidmi a poslal ho do Londýna, aby získal zkušenosti v mezinárodním obchodě a naučil se plynule anglicky (European Union, 2009).

Dětství, strávené v uvážlivém a vážném prostředí Cognacu, naučilo Monneta velké trpělivosti. Naučil se pozorně poslouchat a pečlivě rozmyšlet svá slova a být přirozeně otevřený světu. Takto o životě v Cognacu hovořil: „Naučil jsem se poslouchat a rozmyšlet svá slova.

Vděčím mu také za přirozenou otevřenost světu, kterou mladí Francouzi mého věku neměli, ba právě naopak. Neměl jsem čas poznávat potřebu mladých vymlouvat se. Už v šestnácti letech jsem cestoval. U nás to nebyla výjimečnost. Nešlo o to být originální.“ (Monnet, 2012: 40). Lidé v Cognacu nebyli oproti zbytku Francie nacionalisticky smýšlející, a proto ani Monnet nedělal mezi lidmi rozdělenými umělými překážkami žádné rozdíly a nikdy neměl problém s lidmi, se kterými pracoval. V Londýně se pak Monnet seznámil s kolektivní akcí a upozaděním individuální činnosti, na kterou byl z Francie zvyklý. Naučil se také soustředit pozornost na lidi, utvořit si trvalé mínění o klientovi a neztrácet v něj důvěru (Monnet, 2012: 40-41).

V osmnácti letech byl mladý Jean vyslán na svou první dlouhou cestu, a to do Kanady. Mezi roky 1906 – 1914 strávil Monnet velké množství času v zahraničí, kde reprezentoval rodinný podnik. Kromě Velké Británie a Kanady navštívil i Skandinávii, Egypt, Rusko či USA (Association Jean Monnet, 2009). Právě cesty do Severní Ameriky a především Kanady se pro Monneta staly velkou inspirací pro jeho další práci v otázce sjednocené Evropy. Rozpoznal zde rozdíly mezi Novým světem s bohatou budoucností a Starým statickým světem v Evropě. Poukazoval na rozdíl mezi americkými lidmi s otevřenou myslí, a to i u evropských přistěhovalců žijících v Kanadě, a nedůvěřivými Evropany. Hovořil také o spontánnosti, se kterou se v Kanadě setkal (Ugland, 2008: 9-11). Ve svých Pamětech svou zkušenost zhodnotil následovně: „V tomto prostředí ve stálém pohybu jsem pochopil, že je třeba se zříci starých zděděných podezření, která jsou jak zbytečnými starostmi, tak i ztraceným časem. V Charente se moc nedává úvěr sousedovi a oprávněně se požadují záruky u nového příchozího. Odhalil jsem zde nový způsob myšlení: iniciativa každého může být přijímána jako příspěvek k všeobecné prosperitě.“ (Monnet, 2012: 42). Právě na základě těchto poznatků a inspirován americkým temperamentem, Monnet věřil,

že změna v Evropě je možná a sjednocená Evropa není jen dalekou vizí (Ugland, 2008: 12).

Po vypuknutí první světové války nemohl Monnet narukovat ze zdravotních důvodů. Chtěl však do válečného dění přispět alespoň nějakou měrou, a proto se začal zabývat spoluprací mezi Francií a Velkou Británií v otázce válečných dodávek. Monnet měl představu o vzájemné koordinaci válečného úsilí obou zemí namísto samostatného jednání, jelikož obě země měly stejný cíl. Cítil, že o výsledcích války nebude rozhodnuto jen na bojištích, ale záležet bude i na ekonomické síle. Monnet se osobně setkal s francouzským premiérem Reném Vivianim, který souhlasil s Monnetovým návrhem ohledně francouzsko-britské ekonomické spolupráce (Szele, 2003: 6-7). O této významné schůzce později Monnet řekl: „Měl jsem nápad, který mohl uskutečnit jen předseda vlády: proč tedy nezaklepat rovnou na jeho dveře? Nejednal jsem ze zbytečné touhy stát se důležitým, ale o koncepci velmi snadno uskutečnitelné. Nikdy jsem nejednal jinak: mít nápad, uskutečnit ho.“ (Monnet, 2012: 46).

V listopadu 1914 byl Monnet poslán do Londýna do civilních zásobovacích služeb. Monnet začal spolupracovat s novým ministrem obchodu Étienne Clémentem a postupně vytvořil nový systém nazvaný Wheat Executive (výkonná komise pro obilí), který měl být prototypem řady mezinárodních institucí zajišťujících společnou správu hlavních produktů. Představitelé Francie, Británie a Itálie, kteří v komisi zasedali, měli na základě limitu finančních prostředků plnou moc podle potřeb spojenců nakupovat a rozdělovat sjednané obilniny a zajistit jejich dopravu. Úspěšnost Wheat Executive vedla k vytvoření dalších významných organizací, například Spojeneckého výboru pro námořní dopravu (AMTC), který by kontroloval spojenecké a neutrální lodě (Monnet, 2012: 49-52).

Už zde, v oblasti válečných dodávek, můžeme vidět Monnetovy první snahy o evropskou integraci a podporu myšlenky, že spolupráce je možná, existují-li specifické podmínky, kdy si lidé uvědomí, že mají společný zájem a jsou nuceni úzce spolupracovat: „Wheat Executive skutečně přinesla první konkrétní důkaz, že lidé, jakmile se dostanou do jistých situací, pochopí, že jejich zájem je společný, a od té doby jsou nuceni se dohodnout. Tyto podmínky nastanou, když se začne jednat o stejném problému s vůlí a dokonce povinností najít jeho řešení, přijatelné pro všechny.“ (Monnet, 2012: 52).

V roce 1919 byl Monnet francouzským premiérem Clémenceauem a britským ministerským předsedou Balfourem navržen do funkce zástupce Generálního tajemníka Společnosti národů. Monnet souhlasil a odešel do Ženevy (Brož, 2004: 342). V roce 1923 však přijela do Ženevy Monnetova sestra a požádala ho, aby se vrátil zpět do Francie a ujal se vedení v rodinném podniku, kterému se po válce příliš nedařilo. Z tohoto důvodu Monnet rezignoval na post zástupce Generálního tajemníka Společnosti národů a vrátil se zpět do Cognacu. Zpětně poznamenal, že pro něj byla Společnost národů zklamáním. Pochopil, že vlády koukají jen na své vlastní prospěchové zájmy a nehledají společné řešení problému. Navzdory všemu ale připustil, že mu tato zkušenost změnila život a ovlivnila jeho dlouhodobější činnost (Association Jean Monnet, 2009). Lidé a národy by se měli lépe poznat, aby spolu mohli spolupracovat a nehledět jen na vlastní zájmy: „Spolupráce mezi národy nastane, když se blíže poznají a různé prvky, které je skládají, splynou s odpovídajícími prvky sousedních národů. Je tedy důležité se lépe poznat, vlády i lidé, aby se začalo uvažovat o problémech, které jsou před nimi, už nejen z jejich vlastního zájmu, ale ve světle zájmu všeobecného. Není pochyb, že egoismus člověka i národů se nejčastěji ukáže při nedostatečných znalostech problému, který nastal, každý má sklon vidět jen aspekt svého bezprostředního zájmu.“ (Monnet, 2012: 69-70).

Sám Monnet vzpomíná na své působení ve Společnosti národů jako na dobu, kdy ještě plně nechápal přenášení suverenity a neřešil otázku společné autority. „ V té době jsem se však nesnažil trvat na oné představě nové mezinárodní moci a nechápal jsem přenášení suverenity. Jen jsem hledal účinnost nejlepších spojení mezi vládami a národy.“ „Nepochybně jsem si nekladl problém společné autority se stejným aspektem jako dnes, neboť obnovená suverenita byla pro vítěze hlavním výrazem pro mír.“ (Monnet, 2012: 70-72). Svůj názor změnil a touto problematikou se začal zabývat až po druhé světové válce.

V dalších letech se Monnet na základě svých bohatých zkušeností v oblasti mezinárodních financí zapojil do reorganizace státních financí některých východoevropských zemí, například Rumunska a Polska. Byl poradcem čínské vlády, které pomáhal s přebudováním tamní železniční sítě. Dále se podílel na založení banky v San Francisku (European Union, 2009).

V roce 1938 byl Monnet poslán francouzským předsedou vlády Daladierem do Spojených států amerických, kde se měl setkat s prezidentem Rooseveltem a projednat s ním spojení s USA proti Hitlerovi. Monnet na amerického prezidenta velmi zapůsobil a ještě před jeho odjezdem Roosevelt zatelefonoval ministru financí Morgenthauovi, aby Monneta co nejdříve přijal. Později byla dohodnuta objednávka válečných zásob, jednalo se především o nákup letadel (Monnet, 2012: 95-97).

Na začátku druhé světové války se Monnet také stal předsedou francouzsko-britského výboru v Londýně, který měl koordinovat slučování výrobních kapacit obou zemí. Výbor se měl zabývat činností pěti stálých výkonných výborů, které se staraly o zásobování, zbraně, naftu, suroviny a také o vzdušnou a námořní dopravu (Association Jean Monnet, 2009). Monnet také apeloval na Churchilla a de Gaulla, aby vznikla mezi Francií a Velkou Británií úplná politická unie, jejímž cílem by byl boj proti

nacistům (European Union, 2009). Monnet považoval porušení solidarity za příčinu i důsledek spojeneckých nezdarů, a proto bylo potřeba tomuto narušení zabránit. Jediným možným řešením pro něj bylo bezprostřední splynutí a totální jednota obou zemí. Jeho plán na úplné sloučení suverenity mezi Francií a Velkou Británií byl nejprve přijat s nadšením, později však po neúspěšné bitvě v Dunkerque v roce 1940 došlo k zamítnutí plánu (Monnet, 2012: 110-117).

Na základě špatné francouzské situace po bitvě, se Monnet rozhodl rozpustit francouzsko-britský koordinační výbor, který už neměl žádný význam. Následně se obrátil na Winstona Churchilla s nabídkou svých služeb britské vládě. Churchill souhlasil a Monnet byl poslán do Spojených států amerických, kde se měl stát členem Britské nákupní komise. Zde se prosadil jako mluvčí pro veškerou válečnou produkci a přišel s návrhem vyzbrojovací strategie, která by vedla k vítězství ve válce (Szele, 2003: 10). Spisovatel Robert Sherwood popsal Monnetovo počínání v USA následovně: „ Francouz Jean Monnet, i když zůstával za kulisami, měl pozoruhodný vliv ve Washingtonu. Tichý a vyrovnaný podnikatel viděl svou vlast drcenou vahou strašné porážky, Velkou Británii na dva prsty od své záhuby, a to proto, že průmyslníci a vojáci odmítli brát v úvahu reality totální války – nebo se ukázali neschopnými to udělat. Monnet byl velkým apoštolem výroby do krajnosti a jeho nejmilejší doktrína, kterou nepřestával kázat, se opírala o tuto formulaci: „Je lépe mít o 10 000 tanků více než o jeden méně.“ (Monnet, 2012: 123).

Monnetovy názory byly často považovány za extrémní, přesto se americké válečné úsilí odvíjelo od jeho návrhů, které byly sdělovány prezidentovi (Szele, 2003: 10). Monnet si byl vědom i nedostatku finančních prostředků Velké Británie, a proto tlačil na Roosevelta, aby Spojené státy rozšířily výrobní kapacity pro vojenské vybavení ještě před samotným vstupem země do války. Prvním krokem byla myšlenka Lend-Lease (půjčka a pronájem), která by odstranila slepou finanční uličku.

Spolupráce mezi Spojenými státy a Velkou Británií se uskutečnila pod názvem „Program k vítězství“ (Monnet, 2012: 125).

2.2 Monnetovy integrační snahy

V roce 1943 se Monnet stal členem Francouzského výboru národního osvobození, což byla francouzská exilová vláda v Alžíru. Poprvé se také přímo vyjádřil o své představě Evropského společenství, které by mělo zajistit a udržet trvalý mír a vytvořit v Evropě demokratický systém. Mír v Evropě podle Monneta nenastane, dokud se budou její státy zakládat na národní suverenitě. Země Evropy jsou podle jeho názoru příliš malé, aby svým národům dokázaly zaručit potřebnou prosperitu a sociální rozvoj. Evropské státy proto musí společně založit federaci. (CVCE, 2012b: 2-3). Zde dochází ke změně Monnetových postojů. Byl si vědom, že mír může být zajištěn jen přenesením národní suverenity na nějaký vyšší nadnárodní orgán.

V roce 1945 se Monnet ujal plánu na národní modernizaci a rozvoj, který měl oživit francouzské hospodářství a zajistit celkovou rekonstrukci a obnovu Francie po válce (European Union, 2009). Tento plán později Monneta motivoval k myšlence hlubší evropské integrace, která byla pro prosperitu Francie zcela nezbytná.

Poté, co došlo ke schválení a realizaci jeho plánu, si Monnet začal uvědomovat, že se rekonstrukce a sjednocení Evropy neuskutečňuje tak rychle jak by si představoval, a nedochází k ní způsobem, který považoval za správný. Dospěl k názoru, že nastal čas podniknout skutečné kroky k uskutečnění myšlenky sjednocené Evropy a spolu se svým týmem začal pracovat na koncepci Evropského společenství. Dne 9. května roku 1950 pak přednesl francouzský ministr zahraničí Robert Schuman jménem francouzské vlády takzvanou Schumanovu deklaraci, která měla vést k francouzsko-německé spolupráci (European Union, 2009).

Monnetova filozofie o sjednocené Evropě vycházela z konkrétní historické reality, která ukazovala, že evropský kontinent, až na pár výjimek v podobě válečných neutrálů, utrpěl obrovské trauma, projevující se jak v hospodářské sféře, tak i v oblasti morálky a mravnosti. Na první místo řadil francouzsko-německé usmíření, dále proces vytváření evropské federace a konečně prosazování principů nenárodnosti. Monnet zastával teorii, že hlavní směr evropské integrace spočívá v ekonomice (Brož, 2004: 346).

Monnet si uvědomoval, že ještě není vhodný čas na hromadné přenesení suverénních práv, jelikož by tím bylo zraněno národní cítění. Velmi důležité bylo vytvořit společný rozhodovací mechanismus, na který by se postupně přenášely další pravomoci. Jádrem návrhu bylo vytvoření nezávislého Vysokého úřadu, kterému by byla podřízena veškerá francouzsko-německá produkce uhlí a oceli. K plánu se dále připojilo Nizozemí, Belgie, Lucembursko a Itálie a v dubnu 1951 byla podepsána Smlouva o založení Evropského společenství uhlí a oceli. Od roku 1952 potom začal v Lucemburku pracovat Vysoký úřad, pod vedením Jeana Monneta (Fontaine, 2000: 12-15).

Když v roce 1954 selhal pokus na vytvoření Evropského obranného společenství a v roce 1955 opustil Monnet Vysoký úřad, založil Akční výbor pro Spojené státy evropské (European Union, 2009). Tato organizace zahrnovala vybraný tým významných politiků, ekonomů a dalších osobností, které chtěly pokračovat v budování evropské integrace všemi možnými dostupnými prostředky. Tento výbor stál v pozadí mnoha důležitých událostí vývoje evropské integrace, jako například u formování Euroatomu nebo Evropského hospodářského společenství (Szele, 2003: 15).

Ačkoliv Monnet ukončil studium již v šestnácti letech a navzdory všem nepříznivým osudům, byl významnou osobností zastávající řadu důležitých funkcí. Byl mezinárodním obchodníkem, ekonomem,

diplomatem a státníkem. Nikdy však nebyl zvolen do žádné veřejné funkce a nikdy tak neměl oficiální politickou pravomoc k prosazování svých názorů. Jedině na základě svého talentu v jednání s lidmi a na základě volby vhodné argumentace, byl schopen přesvědčit evropské vedoucí představitele o vzájemné spolupráci a o sjednocené Evropě (European Union, 2009). Z politického dění se rozhodl definitivně vystoupit až v 87 letech, kdy odešel na odpočinek do svého domu v Houjarray (Brož, 2004: 352).

3 FRANCOUZSKÝ HOSPODÁŘSKÝ MODERNIZAČNÍ PLÁN

Francie byla druhou světovou válkou velmi poničena a její ekonomika stagnovala. Monnet si byl této situace dobře vědom a rozhodl se přijít s řešením. Výsledkem jeho úsilí byl Francouzský hospodářský modernizační plán, který měl pomoci Francii dostat se z nejhoršího a znovu nabýt konkurenceschopnosti a soběstačnosti na mezinárodním poli. „Mluvíte o velikosti, ale Francouzi jsou dnes malí. Velikost nebude, dokud Francouzi nedosáhnou významu, který zajišťuje velikost. Tak je to dáno. Proto je nutno, aby se modernizovali – neboť nejsou moderní. Je třeba zvětšit výrobu, produktivitu, je třeba změnit zemi materiálně.“ (Monnet, 2012: 174). Tento plán prohloubil Monnetovy další úvahy o evropské integraci, jelikož předpokládal, že prosperita Francie je závislá na prosperitě celé Evropy (Lynch, 1984: 233). Proto se v této kapitole budu zabývat modernizačním plánem a stručně přiblížím jeho vznik a hlavní teze.

V roce 1945 byl Jean Monnet pověřen generálem de Gaullem vytvořením plánu na poválečnou rekonstrukci a modernizaci Francie, která byla válkou značně oslabena. Monnet se svým týmem začal na plánu ihned usilovně pracovat a v prosinci téhož roku byl schopen de Gaullovi předat pět stránek „Návrhů ve věci plánu modernizace a výstavby“.

První tři stránky se věnovaly analýze francouzské situace a potřebným postupům na její záchranu. Bylo nezbytné dohnat tempo technické revoluce a začít více a levněji vyrábět, aby se zaplatil dovoz surovin nezbytných pro francouzský export. Neméně významný bod plánu se týkal občanů samotných, kteří se budou muset na úsilí plně podílet: „Protože provádění plánu bude vyžadovat spolupráci všech, je nezbytné, aby všechny prvky života národa se podílely na jeho vypracování.“ (Monnet, 2012: 181). Radou pro plán budou stanoveny závody, které budou muset modernizaci studovat. Pro každou skupinu bude ustanovena modernizační komise z odpovědných sektorových zástupců úřadů, z expertů, podnikatelských a dělnických sdružení a dalších zainteresovaných osob. Každá komise bude moct vytvářet podkomise pro speciální otázky. Výslednou prací komise by měla být „celková bilance“, na základě které Rada pro plán stanoví priority a konkrétní návrhy (Monnet, 2012: 180-182).

Monnetovy návrhy byly přijaty v radě ministrů a v lednu 1946 byl plán schválen dekretem, který stanovil, že do šesti měsíců má být vypracován první společný plán ekonomické modernizace a výstavby metropole a zámořských území. Definovány pak byly čtyři cíle. Prvním cílem bylo rozvinutí národní výroby a vnějšího obchodu především v oblastech pro Francii nejdůležitějších. Druhý cíl bylo zvýšení produktivity práce. Následující cíl byl zajištění plné zaměstnanosti a posledním cílem bylo zvýšení životní úrovně obyvatelstva a zlepšení podmínek bydlení a společného života. V dekretu bylo dále upřesněno složení Rady plánu (předsednictví premiéra, dvanáct premiérů a dvanáct odborníků). Stanovena byla i úloha komisaře pro plán. Na plánu celkem pracovalo 18 modernizačních komisí (Monnet, 2012: 182).

Účelem finálního plánu, který byl uveřejněn v prosinci 1946, pak byly konkrétní kroky. Za prvé stanovení cíle výroby nebo činnosti v hospodářských odvětvích pro rok 1950. Za druhé okamžité přijetí

výrobního a modernizačního programu pro léta 1947, 1948, 1949 a 1950 pro šest základních oborů hospodářského života, to znamená zdrojů energie (uhlí, elektřina), hutního průmyslu (ocel), stavebního materiálu (cement), zmechanizování zemědělské výroby a zdokonalení vnitřní dopravy. Za třetí zajištění dostatečného množství základních zdrojů (energie, kovy, devisy, pracovní síla) k dosažení cílů v roce 1950. Dále mají být pro každý rok určeny výrobní, modernizační, rekonstrukční, investiční a dovozní programy. A posledním účelem plánu je zprovoznění metod, které umožní plynulé vypracování plánu, jeho přizpůsobení okolnostem a zajistí jeho provedení. Pro šest základních oborů byl výrobní program imperativní, pro ostatní byl pouze ukazatelem (Monnet, 1947: 21-22).

Modernizační plán neovlivnil jen samotnou francouzskou ekonomiku, ale můžeme říci, že ovlivnil celý evropský rámec. Cílem plánu byla modernizace a rekonstrukce francouzského hospodářství tak, aby Francie prosperovala, byla konkurenceschopná v mezinárodním obchodu a nebyla závislá na vnějších zdrojích (Lynch, 1984: 233). Heslem celého plánu se stalo rčení: „Modernizace nebo úpadek.“ (Monnet, 2012: 193). Modernizační plán ovlivnil Monnetovo další politické počínání, kdy si uvědomil, že prosperita Francie je závislá na prosperitě celé Evropy a začal pracovat na konceptu spolupráce Francie a Německa a dalších integračních procesech (Lynch, 1984: 233).

4 SJEDNOCENÁ EVROPA

Myšlenka sjednocené Evropy se v různých intervalech objevovala již od antického Řecka. Její předobraz můžeme nalézt ve snahách o sjednocení římské říše nebo v integračním úsilí středověké „svaté říše“. Mnohé evropské osobnosti pak přicházely s různými teoretickými koncepcemi na vhodné společenské uspořádání. Jednalo se však spíše o vize vycházející z duchovní a kulturní blízkosti evropských národů, bez

jakékoliv formulace konkrétních politických a institucionálních kroků (Fiala – Pitrová, 2003: 33).

Jedním z nejvýznamnějších předchůdců současných evropských integračních procesů bylo Panevropské hnutí. S myšlenkou Panevropy přišel ve 20. století hrabě Coudenhove-Kalergi a mělo se jednat o nadstranické hnutí, které mělo vést k vytvoření společnosti evropských států s celní unií. Tento politický projekt budování sjednocené Evropy brzy získal podporu významných osobností, jako byly A. Briand, L. Blum, T. G. Masaryk, E. Beneš či K. Adenauer (Dušek, 2011: 15-16).

Velkým impulsem pro federálně orientované evropské hnutí byla druhá světová válka, která znovu názorně upozornila na potřebu mechanismů, které by zabránily rivalitě národních států, které pro federalisty představovaly potenciální zdroje agrese (Fiala – Pitrová, 2003: 39). Bylo vytvořeno mnoho hnutí a organizací, které měly vést k federativnímu uspořádání Evropy. Mezi nejvýznamnější události patřilo vytvoření Spojených států evropských, Unie evropských federalistů, Hnutí za spojenou Evropu, které vedlo ke svolání Evropského kongresu v Haagu v květnu 1948, vytvoření Západní unie. Dále došlo v roce 1949 k založení Rady Evropy, která měla zapojit Německo do poválečné spolupráce a chránit demokratické hodnoty. Marshallův plán a vznik OEEC pak přispěly k ekonomické obnově Evropy, nicméně se stále jednalo o užší integrační vazby (Dušek, 2011: 19-22).

Nedořešeným problémem však stále zůstávala otázka poválečného Německa a obavy z jeho rychlého ekonomického vzestupu a z možného znovuvyzbrojení. Cílem západoevropských zemí a především Francie, byla snaha posílit atlantické bezpečnostní vztahy a stabilizovat vztahy na kontinentě (Fiala – Pitrová, 2003: 47). Bylo-li v zájmu Francie kontrolovat německý zbrojní průmysl, musela především kontrolovat dvě pro toto odvětví nejdůležitější suroviny, a to uhlí a ocel.

K řešení situace byly vypracovány dvě hlavní koncepce. První koncepce počítala s mobilizací všelidové podpory k vytvoření ústavodárného shromáždění, ve kterém by zástupci lidu vytvořili evropskou ústavu, a jejím zastáncem byl italský federalista Altiero Spinelli. Druhá koncepce počítala s dílčími, ale rozhodujícími úkoly a jejím autorem byl Jean Monnet (Pinder, 1993: 12). A právě touto koncepcí, která vedla k vyhlášení Schumanovy deklarace, se budu dále v této kapitole zabývat. Přiblížím Monnetovy vize a Schumanův plán jako takový. Zanalyzuji Schumanovu deklaraci a podívám se i na samotné Evropské společenství uhlí a oceli, na jeho fungování a strukturu. V neposlední řadě zhodnotím přínos celého plánu a podívám se na Monnetovy další aktivity, především na neúspěšný plán na vytvoření Evropského obranného společenství a vytvoření Akčního výboru pro Spojené státy evropské.

4.1 Schumanův plán

Na jaře roku 1951 byl francouzský ministr zahraničí Robert Schuman pověřen svým britským a americkým protějškem k nalezení řešení otázky poválečného Německa a jeho partnerů. Vyřešen měl být status Porúří, míra produkce uhlí a oceli a otázka rovných politických práv (Fontaine, 1988: 17).

Schuman se otázkou Německa zabýval už dříve. Jelikož pocházel z hraniční oblasti a zažil obě války, chtěl jednou provždy skoncovat s francouzsko-německou rivalitou. Návrhy na řešení, které mu byly předkládány, však považoval za tradičně nedůvěřivé a mohly jen málo ovlivnit vývoj událostí. Neváhal tedy přijmout Monnetovy revoluční návrhy.

V té době již probíhala realizace Monnetova plánu na francouzskou modernizaci. Monnet chtěl však zajít ještě dále. Předpokládal, že domácí ekonomika se nebude moci harmonicky vyvíjet, nebude-li prosperovat ekonomika evropská. Také ho znepokojovala mezinárodní situace, kdy se

napětí mezi oběma bloky stále stupňovalo. Jediné vhodné řešení situace podle něj byla sjednocená Evropa (Gerbet, 1999: 76-77). Již v roce 1948 psal Schumanovi dopis, v němž uváděl, že pokud chtějí západoevropské země úspěšně čelit problémům a hrozícímu nebezpečí, musí vzniknout Západní federace (CVCE, 2013a: 3).

Předpoklady, které vedly Monneta k myšlence evropské integrace, byly zastaralost státu, nebezpečí nacionalismu, nutnost změnit kontext problémů a potřeba nových institucí, které by ukotvily společný zájem. Věřil také ve schopnost elit dělat ve speciálních situacích značné kompromisy, které by za normálních podmínek neudělaly. Stěžejním pojmem pro Monneta byla krize (Burgess, 2000: 34). „Vždy jsem si myslel, že Evropa se udělá z krizí a bude výsledkem rozhodnutí, která vzejdou z krizí.“ (Monnet, 2012: 305).

Monnet vytvořil malý tým, který se plně soustředil na řešení evropské budoucnosti a otázky Německa (Fontaine, 2001: 11). Největší nebezpečí pro Evropu shledával ve studené válce a předpokládal, že sjednocením Evropy by se napětí ve světě podstatně snížilo. V otázce Německa však zastával názor, že úplné sjednocení Německa je nereálné z důvodu nemožnosti americko-sovětské dohody. Situaci nelze řešit ani přičleněním Západního Německa k Západu, jelikož by se obě části Německa smířily s trvalým rozdělením a dále by vyvstala otázka německého vyzbrojení, která by vyprovokovala Rusy. Upozorňuje však také na to, že Spojené státy americké budou usilovat o přičlenění Západního Německa, protože nemají žádný jiný vhodnější návrh. Podle Monneta bude nutné přijmout rázná opatření, která změní zaběhnuté stereotypy a povedou k řešení německé otázky (CVCE, 2013b: 2-3). Pokud by nebyla řešena otázka německé průmyslové výroby, došlo by k úpadku francouzské prosperity, jelikož by Německo zvýšilo výrobu a došlo by k jeho rozmachu a dumpingu ve vývozu. Skončila by liberalizace obchodu, obnovily by se předválečné kartely, byla by možná expanze

Německa na Východ a francouzská výroba by se stala limitovanou (Monnet, 2012: 219). Na celou situaci Monnet zareagoval následovně: „Je třeba změnit běh událostí. Proto je třeba změnit myšlení lidí. Slova na to nestačí. Jen bezprostřední akce týkající se hlavního bodu může změnit současný nehybný stav. Je třeba velké akce, reálné, bezprostřední a dramatické, která změní věci a dá možnost uskutečnit naděje, na které už lidé nevěří.“ (Monnet, 2012: 128).

Monnet tedy svou pozornost zaměřil na francouzsko-německou spolupráci. Uvědomoval si však, že úplné hospodářské sloučení obou zemí je neuskutečnitelné, jelikož existovaly příliš velké rozdíly v cenách, mzdách i daních. K dosažení hospodářské unie, bylo třeba postupovat krok za krokem a vybrat si určité základní sektory. Monnet si vybral uhlí a ocel (Gerbet, 1999: 77-78), jelikož na těchto dvou surovinách závisí téměř celý zpracovatelský průmysl. A dalo by se říci, že uhlí a ocel jsou dva základní klíče k ekonomické prosperitě.

Jednalo se o velký krok do neznáma, kdy by se Francie vzdala značné části kontroly nad dvěma nejdůležitějšími sektory pro ekonomický blahobyt a fyzickou obranu země (Lovett, 1996: 426). O sjednocení obou zemí se Monnet vyjádřil: „Všechno je možné v mimořádných chvílích, je-li někdo připraven, má-li okamžitě jasný návrh, nebo je vše zmateno. Spojit dva národy je jednoduchá idea, proti níž se v normální době rozum staví, ale v krajní nutnosti se může stát žádoucí: je to otázka hodin.“ (Monnet, 2012: 111).

Společný trh uhlí a oceli neměl stát na čistě liberálním principu. Nemělo se jednat o pouhé zrušení hranic. Po zkušenosti s francouzským plánem modernizace, byl Monnet stoupencem určitého typu zřízení (Gerbet, 1999: 78). Bylo zapotřebí, aby byly oba sektory řízeny nějakým nadřazeným orgánem, kterým měl být Vysoký úřad. Aby byl zajištěn princip nadnárodního řízení těchto sektorů, musel být Vysoký úřad vybaven určitými pravomocemi. Jednalo se o orgán nezávislý na

národních vládách. Jako nejvyšší orgán nadnárodní struktury měl za úkol řídit tok investic, stanovovat kvantitativní omezení, dozorovat nad principy hospodářské soutěže a kontrolovat plnění stanovených zásad (Fiala – Pitrová, 2003: 51). Orgán by bojoval proti vytváření kartelů a eliminoval diskriminační praktiky. Měl by své vlastní finanční zdroje a byl by zodpovědný za řízení společného trhu. Vysoký úřad měl být jen prvním krokem k dalšímu přenášení pravomocí směrem k nadnárodnímu centru (CVCE, 2012a: 3).

4.1.1 Schumanova deklarace

V posledních dubnových dnech roku 1950 vytvořil Monnet se svým týmem několikastránkový dokument, který zdůvodňoval a popisoval kroky, vedoucí k prosazení plánu. Rozhodl se pro co největší diskrétnost, aby zabránil možným námitkám a protinávrhům, které by narušily revoluční charakter návrhu a připravily by ho o moment překvapení a z něj plynoucí výhody. Schuman Monnetův návrh přijal a 9. května 1950 přednesl takzvanou Schumanovu deklaraci veřejnosti (Fontaine, 2001: 13).

Úvod deklarace, který zůstal ve všech devíti pracovních verzích nezměněn, byl následující: „Světový mír by nemohl být zachován bez tvůrčího úsilí, jež je úměrné nebezpečí, která tento mír ohrožují. Přínos, kterým organizovaná a živá Evropa může přispět civilizaci, je nezbytný pro udržení mírových vztahů.“ (Monnet, 2012: 221).

Hlavní teze deklarace hovořily o tom, že sjednocenou Evropu nelze utvořit najednou, ale musí se uskutečnit konkrétní kroky vedoucí ke skutečné solidaritě. Musí se odstranit nepřátelství mezi Francií a Německem. Za tímto účelem je potřeba podřídit celou francouzsko-německou výrobu uhlí a oceli společnému Vysokému úřadu. Válka mezi zeměmi tak bude nemožná a celkově se zlepší životní úroveň. K této dohodě se budou moci připojit všechny země, které budou sdílet stejné cíle.

Dále byly definovány úkoly Vysokého úřadu, který bude v co nejkratší době zajišťovat modernizaci výroby a zlepšení její kvality, dodávky uhlí a oceli za stejných podmínek do všech členských států a vyrovnání pokroku při zlepšování životních podmínek pracujících v těchto sektorech. Jelikož v členských zemích existují rozdílné podmínky, bude potřeba přijmout dočasná opatření, týkající se plánu výroby a investic, zavedení mechanismů pro vyrovnání cen a vytvoření fondů na rekonverzi. Zároveň budou veškeré dodávky uhlí a oceli mezi členskými zeměmi zbaveny cel a rozdílných dopravních tarifů. Vysoký úřad se bude skládat z nezávislých osobností, jmenovaných vládami na principu rovného zastoupení. Rozhodnutí Vysokého úřadu budou pro členské země závazná (European Union, 2010).

Monnet si byl vědom ekonomických bariér mezi státy a jejich nerovnou základnou. Považoval tedy za nezbytné zavést určité mechanismy, které by tuto nerovnost mezi státy dočasně kompenzovaly. Patrná je zde také změna Monnetova postoje k přenášení suverenity, kdy se státy vzdají části své suverenity ve prospěch nadnárodní instituce, jejíž rozhodnutí budou pro členské státy závazné. Monnet také změnil názor na sjednocování Evropy, kdy sjednocenou Evropu nelze utvořit najednou, ale musí dojít k postupné federalizaci.

Reakce veřejnosti na plán byla velice příznivá. Především německý kancléř Adenauer byl plánem nadšen. Federalisté očekávali, že se naplní jejich ideje. Německo by dosáhlo přičlenění k ostatním západoevropským státům a získalo by stejná práva. Spojené státy americké potřebovaly sjednocenou Evropu, aby mohly čelit tlaku Sovětského svazu a ani Velká Británie nebyla proti změně francouzských pozic a posílení nadnárodní kontroly (Goňcová, 2012: 24).

Ochota dobrovolně se vzdát suverenity ve dvou základních průmyslových sektorech ve prospěch společné nezávislé nadnárodní instituce, byl velmi revoluční přístup v mezinárodních vztazích. Největší

dopad Schumanova plánu byl však politický. Zpečetil francouzsko-německé smíření a umožnil vznik prvního evropského společenství na základě ochoty dvou zemí a jejich partnerů poučit se z chyb minulosti a vložit víru do společné budoucnosti, založené na společné spolupráci (Fontaine, 1988: 18). V pracovních verzích deklarace se psalo: „Tento návrh má hlavní význam politický: otevírá v hradbách národní suverenity dostatečně vymezený průlom, aby umožňoval dostatečně hluboký souhlas, aby státy poháněl k nezbytné jednotě a míru.“ (Monnet, 2012: 222).

4.2 Evropské společenství uhlí a oceli (ESUO)

Aby měla francouzsko-německá iniciativa co největší šance na úspěch, muselo se jednat rychle. Francie svolala již na 20. června mezivládní konferenci, které předsedal Monnet. S plánem souhlasily a konference se zúčastnily další čtyři země, a to Belgie, Nizozemí, Lucembursko a Itálie (Fontaine, 2001: 15). Záporně se k projektu stavěla Velká Británie, která se necítila být součástí pevninské Evropy a rozhodla se pro udržování pevného svazku s ekonomicky silnějšími Spojenými státy americkými (König – Lacina – Přenosil, 2006: 32). Monnet svými slovy na konferenci jasně poukázal, jakým směrem se budou ubírat následující jednání: „Jsme zde, abychom uskutečnili společné dílo, ne pro jednání o výhodách, ale pro hledání své výhody ve společné výhodě. Jen vyloučíme-li z našich diskuzí všechny partikularistické pocity, bude možno najít řešení. V případě, že my, zde shromáždění, budeme umět změnit své metody, se postupně změní duch všech Evropanů.“ (Monnet, 2012: 239).

V průběhu jednání získával plán stále jasnější obrysy. Jádrem návrhu zůstal Vysoký úřad, jehož nezávislost a pravomoci nebyly zpochybněny. Kvůli zastoupení států měla být na návrh Nizozemí vytvořena Rada ministrů. Struktura pak měla být doplněna Parlamentním

shromážděním a Soudním dvorem. Rozhodující byla skutečnost, že nově vznikající organizace nebyla oslabena typickými nedostatky klasické mezistátní organizace, a to především institutem jednomyslnosti, finančními příspěvky jednotlivých členských zemí a podřízením exekutivy zástupcům členských zemí (Fontaine, 2001: 15).

Jednání o založení organizace se velmi rychle vyvíjelo a smlouva definující výslednou podobu nové organizace byla podepsána 18. dubna 1951 v Paříži. Tato takzvaná Pařížská smlouva, oficiálně Smlouva o založení Evropského společenství uhlí a oceli, byla uzavřena na dobu padesáti let, čímž se lišila od dalších integračních kroků, které byly již časově neomezené. V platnost smlouva vstoupila 27. července 1952 a instituce Společenství začaly fungovat ještě téhož roku (Fiala – Pitrová, 2003: 53).

V preambuli Smlouvy o založení ESUO byl znázorněn duch a metoda Společenství. Stálo v ní: „Majíce na mysli, že světový mír může být zachován jen tvůrčím úsilím úměrným nebezpečí, jež jej ohrožuje; přesvědčení, že příspěvek, jež organizovaná a živoucí Evropa může civilizaci přinést, je nezbytný pro udržení mírových vztahů; jsouce si vědomi, že Evropu lze vybudovat jen konkrétními akcemi, vytvářejícími především opravdovou solidaritu, a položením společných základů hospodářského rozvoje; usilující pomoci zvýšit životní úroveň a posílit mír rozšiřováním své základní výroby; odhodláni nahradit staleté soupeření sjednocením svých základních zájmů, vybudovat zřízením hospodářského společenství základy širšího a hlubšího společenství mezi národy, jež dlouho dělily krvavé konflikty, a položit základy institucí způsobilých řídit jejich osud, napříště společný,...“ (The American Journal of International Law, 1952: 107). Klíčovými slovy jsou „světový mír“, „konkrétní akce“, „opravdová solidarita“, „sjednocení základních zájmů“, „hlubší společenství mezi národy“, „osud, napříště společný“. Všechny tyto pojmy

určují základní ideje, na kterých Společenství stojí a jakým směrem se bude ubírat.

Samotná smlouva potom obsahovala čtyři hlavy, pojednávající o úkolech a orgánech Společenství, o hospodářských a sociálních ustanoveních a ustanoveních obecných. Dále pak smlouva obsahovala deset kapitol a celkem sto článků upravující fungování orgánů a činnosti Společenství (The American Journal of International Law, 1952: 107-148).

4.2.1 Struktura a fungování ESUO

Institucionální podoba Evropského společenství uhlí a oceli kombinovala dva výchozí integrační principy (tento charakter je u evropských orgánů zachován dodnes). Prvním principem byl nadnárodní integrační přístup, který představovalo nezávislé postavení Vysokého úřadu. Druhým principem bylo mezivládní paradigma, které ztělesňovala Rada (Fiala – Pitrová, 2003: 54).

Vysoký úřad byl exekutivním tělesem Společenství. Byly mu postoupeny veškeré pravomoci týkající se cen, produkce a investic v oblasti uhlí a oceli. Úřad byl složen z devíti členů jmenovaných na šest let a vybraných na základě individuálních kompetencí. Členové nesměli mít žádné závazky k jednotlivým státům, ale jen ke Společenství jako celku. Vysoký úřad rozhodoval většinovým hlasováním a byl povinen zveřejňovat výroční zprávu o své činnosti. K úřadu byl také přičleněn poradní výbor, sestávající z rovného počtu producentů, zaměstnanců a spotřebitelů. Prvním předsedou Vysokého úřadu se stal právě Monnet (McKesson, 1952: 22).

Dalším orgánem byla Rada, která byla do struktury zařazena proti původním Monnetovým návrhům, a jednalo se o mezivládní orgán. V mnoha případech se rozhodovala většinově, což napomohlo rychlosti v procesu rozhodování a rozvoji sektorové integrace. Její úkol spočíval

v kompenzaci ekonomických a geografických rozdílů mezi malými a velkými zeměmi ESUO. Rovné zastoupení v Radě vyvažovalo rozdíly mezi jednotlivými zeměmi a garantovalo zachování jejich národních zájmů (Fiala – Pitrová, 2003: 54).

Třetím orgánem bylo Shromáždění, které se skládalo z delegátů vybraných jednotlivými státy. Francie, Německo a Itálie měly každý po 18 hlasech. Belgie a Nizozemí pak po 10 hlasech a Lucembursko mělo hlasy 4. Shromáždění se scházelo jednou ročně, vždy druhé úterý v květnu, aby přezkoumalo výroční zprávu Vysokého úřadu. Shromáždění si také mohlo vynutit kolektivní rezignaci Vysokého úřadu, při nasbírání dvou třetin hlasů (McKesson, 1952: 22).

Posledním orgánem byl Soudní dvůr, který byl konstruován jako nezávislý na ostatních institucích. Na šest let bylo voleno sedm soudců, kteří měli dohlížet na dodržování Smlouvy o ESUO, kontrolovat postupy Vysokého úřadu a členských států v záležitostech uhlí a oceli a také kontrolovat činnost podniků. Soudní dvůr byl nejvyšší instancí a proti jeho rozhodnutí nebylo odvolání (Fiala – Pitrová, 2003: 55).

Úkolem orgánů Společenství bylo především dohlížet na pravidelné zásobování společného trhu, zajišťovat všem členským zemím stejný přístup k produkci, dohlížet na zavedení celkové úrovně cen, dozírat na udržování podmínek, podněcovat podniky k rozvoji a zlepšení výroby, při které nedochází k neuváženému vyčerpávání přírodních zdrojů. Dále orgány měly podporovat zlepšování pracovních podmínek a životní úrovně zaměstnanců, podporovat rozvoj mezinárodního obchodu a zajistit dodržování spravedlivých limitů vývozních cen a podporovat modernizaci výroby a zlepšení kvality (König – Lacina – Přenosil, 2006: 35).

4.3 Přínos Schumanova plánu

Dopady Schumanova plánu byly obrovské. Přispěl k usmíření dvou historických nepřátel a stabilizoval jejich ekonomiku. Vyřešila se otázka budoucnosti poválečného Německa, které se vydalo cestou Západu, a obavy z jeho možného znovuvyzbrojení se díky kontrole výroby rozplynuly. Celkově se nově vzniklou integrací stabilizovala situace v Evropě a byly položeny základy dlouhodobého míru. Existuje-li totiž mezi státy spolupráce a vzájemná závislost, nejsou žádné předpoklady k válce. Vznikly vztahy založené na demokratických základech, spolupráci a bez dominance a nacionalismu.

Celá koncepce umožnila vznik komplexnější evropské integrace, která existuje a dále se vyvíjí i dnes. Princip rovnosti a kompromisu znamenal velký průlom v mezinárodních vztazích a na těchto prvcích stojí i současná Evropská unie. Byly položeny i základy hospodářské a celní unie. Díky zrušení poplatků a cel došlo k zintenzivnění obchodu, byla odstraněna diskriminace dopravních tarifů a byly vytvořeny přímé mezinárodní sazby. Zvýšily se dodávky uhlí a oceli mezi jednotlivými členskými státy a nastartoval se pravidelný růst průmyslové výroby těchto zemí. Také byly nastaveny lepší podmínky pro konkurenci mezi jednotlivými výrobci, jelikož byly povinně zveřejňovány ceny a kontrolovány dohody, čímž se zabránilo vytváření kartelů mezi jednotlivými výrobci. Velký úspěch plánu byl i v sociální oblasti. Zvýšila se bezpečnost práce, uskutečnila se rekvalifikace pracovních sil a vznikly nové platové výměry (König – Lacina – Přenosil, 2006: 36).

Ovlivněny byly i současné evropské instituce, které disponují některými prvky, které měl Vysoký úřad. Například se jedná o finanční nezávislost Evropské unie, kdy jsou získávány vlastní zdroje a nespolehá se na příspěvky členských států. Dále jmenování komisařů probíhá na stejném principu jako jmenování členů Vysokého úřadu, kdy jsou komisaři vybíráni na základě rozhodnutí členských zemí a pracují jako kolegium

naprosto nezávislé na instrukcích členských států. Další shodou je zodpovědnost Vysokého úřadu vůči Shromáždění, v dnešní době zodpovědnost Komise vůči Evropskému parlamentu, který může vyjádřit nedůvěru dvoutřetinovou většinou.

Zachován zůstal také princip rovnosti členských států, který tvoří základ celého Společenství. Na stejném principu funguje také spolupráce orgánů Evropské unie, kdy jednotlivé instituce vykonávají své funkce v rámci celého systému a nejsou organizovány podřízeně (Fontaine, 2001: 17-18).

4.4 Monnetova další činnost

Založení Evropského společenství uhlí a oceli vyřešilo však otázku Německa jen částečně. Vyřešilo sice bezprostřední obavy z možné budoucí německé agrese, a ačkoliv mělo Společenství politický i ekonomický rozměr, nezabývalo se přímo bezpečnostní otázkou. Monnet se domníval, že je potřeba rozšířit nově vznikající systém o ozbrojené síly, aby se mohlo stoprocentně zabránit možnosti německého znovuvyzbrojení: „Jsou otevřeny tři cesty. Nedělat nic? Je to však možné? Jednat s Německem na základě národním, ale znemožnit tak ustavení Evropy a úspěch Schumanova plánu. Nebo integrovat Německo do Evropy rozšířeným Schumanovým plánem, a tím přijmout rozhodnutí v evropském rámci.“ (Monnet, 2012: 252). Monnet stále zastával myšlenku funkční integrace, která by se měla uskutečnit postupně. Základnu budoucí evropské federace by tvořila technická a ekonomická společenství, která by ve finálním stádiu měla svoji vlastní vládu a svoji armádu. Bylo nezbytné tedy přeskočit některé etapy vývoje, na druhou stranu by ale vytvoření evropského vojenského společenství urychlilo evropskou integraci a hned na počátku by se udělal rozhodující krok k politické integraci (Gerbet, 1999: 99).

Monnet tedy začal pracovat na plánu na evropskou armádu, který by přijímal institucionální systém ESUO. Byla by vytvořena evropská armáda, která by byla sjednocena pod jedno mezinárodní centrum v podobě evropského ministerstva obrany. Celý resort by byl poté spravován Radou ministrů zahraničních věcí. Celý projekt by řešil evropské bezpečnostní problémy. S plánem vystoupil 24. října 1950 francouzský předseda vlády René Pleven, jehož jméno celý plán nesl. Tento koncept byl následně použit pro vypracování návrhu na založení Evropského obranného společenství (EOS), které mělo sjednotit obrannou politiku západoevropských zemí (Fiala – Pitrová, 2003: 58-59).

Hlavním principem Smlouvy o EOS bylo, že jakýkoliv vojenský útok vedený proti členským státům v Evropě nebo proti evropským obranným silám bude brán jako útok proti všem členským státům Společenství. Členským zemím zůstala možnost mít na národní úrovni síly, které by plnily úkoly mezinárodních operací na mimoevropském území a zároveň státy mohly disponovat potřebným zázemím pro tyto jednotky. Národní jednotky však nesměly počtem přesáhnout hranici ohrožující podíl jednotlivých členských států v evropských obranných silách. Nejvyšším orgánem EOS byla podle Plevanova plánu Rada ministrů. S tímto plánem se však už rozcházel definování Komise, nikoliv evropského ministerstva obrany, jako dalšího důležitého orgánu, za jehož působení byla odpovědná Rada. Shromáždění a soud měly potom být společné s ESUO. Smlouva také počítala s vytvořením ústřední vojenské administrativy se společným rozpočtem, čímž by se vytvořily předpoklady pro racionalizaci výroby, vyzbrojování, nákup vojenského materiálu a logistiky. Celá smlouva však byla poměrně pojmově nejednoznačná a neuváděla budoucnost celého projektu. Především ze smlouvy zcela jasně nevyplývá, jak velká bude provázanost institucionální struktury EOS a ESUO (Archive of European Integration, 2005: 167-251).

V průběhu ratifikace smlouvy se však změnila mezinárodní politika. Když skončila válka v Koreji a zemřel Stalin, napětí v mezinárodních vztazích se uvolnilo a začaly převládat názory, že bezpečnostní organizace už není nutná a není evropskou prioritou. Ratifikační proces byl i přesto ve všech členských zemích ESUO úspěšný, s výjimkou Francie, která se obávala ztráty značné části vlivu. Francii nepřesvědčil ani návrh Velké Británie, že by se také do Společenství zapojila, a francouzský parlament 30. srpna 1954 ratifikaci zamítl (Fiala – Pitrová, 2003: 61).

Po neúspěchu Evropského obranného společenství se Monnet rozhodl v roce 1955 rezignovat na post předsedy Vysokého úřadu, jelikož plán, který navrhl, selhal a fungování celého Společenství neodpovídalo jeho myšlence nadnárodní autority a nedocházelo k postupné integraci dalších oblastí v rámci evropské integrace. Aby mohl pokračovat v naplňování svých vizí, rozhodl se Monnet po svém odstoupení z ESUO založit Akční výbor pro Spojené státy evropské (Yondorf, 1965: 888).

Akční výbor nebyl nikdy velkou organizací. Jednalo se o vybranou skupinu lídrů všech hlavních politických stran a odborů ve Společenství: „Jen politické strany a odborové svazy představovaly současně sílu a prvek nezbytné nestrannosti k výstavbě Evropy. Politické strany mají poslání a nezbytnostmi celkovou vizi. Odbory se zajímají o život a jsou citlivé na transformace.“ (Monnet, 2012: 298). Zakladatelé Výboru se zavázali vynaložit veškeré úsilí, aby získali oficiální podporu svých organizací pro federativní politiku Výboru a konkrétní usnesení. Dohodli se také, že spíše než lídři organizací, budou členy Výboru samotné organizace, které budou hradit výdaje a vybírat vedoucí osobnost, která je bude reprezentovat na zasedáních Výboru (Yondorf, 1965: 889-890).

Snahy Akčního výboru vedly k založení dalších významných organizací, mezi nejdůležitější můžeme zařadit Euroatom a Evropské hospodářské společenství (EHS). Monnet byl přesvědčen, že civilní

aplikace atomové energie by mohla poskytnout efektivní řešení energetické krize, která ohrožovala evropskou budoucnost, a chtěl, aby se jaderná energie stala hnací silou v ožívování Evropy. Myslel si, že Komise pro Evropskou atomovou energii by měla značné výhody. Na základě obav z americko-sovětského soupeření Monnet argumentoval, že evropskou situaci by vyřešilo jedině Evropské atomové společenství, které by jako jediné bylo schopné zachránit západní Evropu z ekonomického a politického úpadku, který ji hrozil. Energetické společenství by vytvořilo rámec pro rozvoj jaderného průmyslu v Evropě a zároveň by zabránilo Německu ve výrobě jaderné zbraně. Celý projekt by byl založen na čistě mírových cílech (CVCE, 2012c: 2): „Rozvoj atomové energie k mírovým účelům otevírá perspektivu nové průmyslové revoluci a možnosti hluboké transformace pracovních a životních podmínek.“ (Monnet, 2012: 307).

Ohledně založení EHS už si Monnet nebyl tak jistý. Zpočátku nezastával názor, že by měl být ihned zřízen společný trh. Uvědomil si však, že se jedná o prioritu některých evropských partnerů, především Německa a Nizozemska. Rozhodl se tedy spojit tyto dva projekty v naději na zachování spolupráce a oba tyto projekty se nakonec úspěšně uskutečnily (CVCE, 2012c: 2).

Monnet považoval založení Akčního výboru jako vhodný prostředek pro ovlivňování chodu událostí a zadávání impulsu zvenčí, což by jemu ani ostatním členům nebylo z úřednických pozic uvnitř Společenství umožněno. Podle Monnetova názoru byla soukromá organizace, složená z lídrů hlavních politických stran a odborových organizací ve Společenství, ve vhodné pozici na ovlivňování veřejného mínění a především na ovlivňování úředníků a poslanců, bez jejichž podpory by nebylo možné přenést pravomoci na nadnárodní instituce (Yondorf, 1965: 909).

5 MONNETOVA INTEGRAČNÍ METODA

Jak jsme mohli v předešlých kapitolách vidět, Monnet měl svou zvláštní osobitou integrační metodu, která se vymykala všem soudobým teoriím a koncepcím evropské integrace. Způsobil díky ní průlom v mezinárodních vztazích a v chápání suverenity. Jeho přínos pro Evropu a její sjednocení byl obrovský. V této kapitole se proto pokusím o ucelený náhled na tuto specifickou integrační metodu.

Monneta je v současné době těžké zařadit. Měl svou specifickou metodu sjednocování Evropy založené především na ekonomické integraci. Monnet byl většinou popisován jako funkcionalista, příležitostně potom jako inkrementální federalista. Monnetovy politické myšlenky jsou jak jednoduše, tak složitě definovatelné. Jednoduché jsou v tom smyslu, že vychází z praktických zkušeností, ale na druhou stranu jsou jen velmi těžko ideologicky zařaditelné. Snoubil se u něj idealistický a pragmatický přístup, který většinou vytvářel myšlenky orientované k okamžitému jednání (Burgess, 2000: 32). Myšlenka kooperace pro něj byla zásadní: „Situace podobného druhu ve mně v různých dobách vyvolávaly stejné pocity, které přirozeně vedly ke stejným formulacím: ‚jednotný názor a akce‘, ‚společná koncepce‘, ‚sjednocení zdrojů‘.“ (Monnet, 2012: 57).

Monnetovým hlavním cílem byl mír, ale aby ho bylo dosaženo, musí se podle Monneta změnit povaha mezinárodních vztahů tím, že se změní vztahy mezi lidmi. Lidé se musí sjednotit, musí být řešeny problémy, které je rozdělují a musí být přesvědčeni, aby sledovali společný zájem a prospěch. A je potřeba, aby se přímé spojení mezi lidmi nezastavilo jen v Evropě. Monnet zastával názor, že sjednocení Evropy není důležité jen pro Evropu samotnou, ale stane se příkladem i pro další země.

Monnet věřil, že v každé okolnosti, která by mohla vést ke konfliktu, je skryt společný zájem. Základní problém vždy spatřoval v bariérách mezi národy a lidmi. Monnet chtěl změnit postoje lidstva tím, že změní

samotné důvody pro jejich soupeření, což by znamenalo radikální transformaci celého politického kontextu, který byl tradičně konfliktně nastaven (Burgess, 2000: 32-33). Jednotlivé postoje, vnímání a hodnoty byly legitimní jen v závislosti na specifickém kontextu. Stačí změnit kontext a problémy se sami změní. Sám Monnet prohlásil: „Nebo spíše jsem věděl, že lidé ve skutečně nové situaci nebo v systému rozdílných závazků, upraví své chování a změní se. Stanou se lepšími, jsou-li nové souvislosti lepší: to jsou všechny pokroky civilizací, a to jsou i dějiny Evropského společenství.“ (Monnet, 2012: 285).

Velkou váhu Monnet přikládal institucím, které podle něj dávají lidstvu řád a předávají zkušenosti dalším generacím: „Jsme v rychle se měnícím světě, ve kterém se lidé a národy musí naučit kontrolovat sami sebe ve vztahu k ostatním. Myslím, že to se může stát jedině prostřednictvím institucí: a to je ta potřeba společných institucí, kterou jsme se naučili během války.“¹ (Monnet, 1963: 204). „Nic není možné bez lidí, nic není trvalé bez institucí.“ (Monnet, 2012: 227).

Monnetova kariéra je pozoruhodná, vezmeme-li v úvahu, že byl v politice před válkou prakticky neznámý a neměl žádné vhodné vzdělání pro jednání v ekonomických záležitostech. Příčiny jeho úspěchu můžeme hledat v jeho metodách a osobnosti. Monnetovi nikdy nešlo o získání moci a nikdy nevytvářel dojem, že chce vzít práci jiným lidem. Udržoval si nezávislost na politice a tak si mohl vybírat své vlastní cíle, od kterých nikdy neodvracel pozornost. O tom, proč nikdy neusiloval o moc, řekl: „Pochopil jsem, že je lépe, abych pracoval, než sám vykonával moc: nebyla moje úloha odedávna ovlivněna těmi, kdo moc měli a dohlíželi, aby se jí použilo ve vhodný okamžik? Co bych získal místem na jejich úrovni

---

¹ „We are then in world of rapid change, in which men and nations must learn to control themselves in their relations with others. This, to my mind, can only be done through institutions: and it is this need for common institutions that we have learnt in Europe since the war.“ (Monnet, 1963: 204).

nebo přímo na jejich místě?“ „Nebyl bych mohl být takový – ne proto, že jsem byl skromný, ale není možno se soustředit na věc a zároveň na sebe. Ta věc byla pro mě stejná: pracovat společně s lidmi, ukázat jim, že přes své rozdílnosti a přes hranice mají společný zájem.“ (Monnet, 2012: 75).

Jednoduchost a praktičnost jeho návrhů vychází z faktu, že podporoval svoje ideje jako specifická řešení specifických problémů a pracoval neúnavně se svou malou skupinou. Nedovolil žádnou pauzu, dokud nebylo navrženo řešení problému. Neměl žádný smysl pro čas a nepozoroval žádné administrativní překážky. Velmi důležitý byl pro něj jeho tým, který zapisoval jeho myšlenky. Sám Monnet nebyl moc výřečný, většinou jen poslouchal debaty ostatních. Následně přispěl svou stručnou řečí a nechal na ni ostatní reagovat. Nakonec vzal v potaz veškeré protiargumenty, redefinoval své myšlenky a přidal veškeré legitimní argumenty a vytvořil perfektní myšlenku (Szele, 2003: 7-8). Podle samotného Monneta hrály velikou úlohu přátelské vztahy. Společná práce a boj za stejný cíl podle něj předpokládaly vzájemnou důvěru a celkově ji upevňovaly: „Jestliže se problém stane stejným pro všechny a všichni mají stejný zájem na řešení, rozdíly a podezření mizí a velmi často se vyvíjí přátelství.“ (Monnet 2012: 65).

Podle Monneta byla každá krize příležitostí pro vznik něčeho nového. Jeho největší zbraní byla jednoduchost, díky které byl schopen přesvědčit ostatní a předejít kritice. Při prezentaci svých myšlenek se soustředil vždy jen na podstatu věci, což bylo velmi dobře přijímáno posluchači a napomohlo to k jasnému pochopení problematiky i u jiných zemí a národů. Monnet totiž považoval nedostatek porozumění za silnou zbraň v rukou nepřítele. Na základě jednoduchosti si budoval veškeré vztahy a důvěru s lidmi (Szele, 2003: 14).

6 ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce bylo hledání odpovědi na otázku, jaký byl Monnetův vliv na podobu evropské integrace a současné Evropské unie a jak se Monnetovy integrační plány odlišovaly od reality. V první fázi práci jsem se zaměřila na Monnetův život, který do jisté míry ovlivnil Monnetovo dílo. Monnet se narodil ve francouzském městě Cognacu, jehož uvážlivé prostředí ho silně ovlivnilo v jeho kariéře. Naučilo ho trpělivosti, umění pozorně naslouchat, rozmýšlet svá slova a být přirozeně otevřený světu. Naučil se zde také nedělat mezi lidmi rozdělenými umělými bariérami žádné rozdíly. Monnet, již jako velmi mladý, hodně cestoval a právě jeho cesty, především do Spojených států amerických a Kanady, měly také značný vliv na jeho pozdější činnost. Ukázaly mu zcela nové obzory a dodaly víru, že sjednocená Evropa není jen dalekou vizí.

Během první světové války se poprvé projevíly Monnetovy integrační snahy, když vytvořil nový mezinárodní systém nazvaný Wheat Executive, zajišťující válečné dodávky. Vedlo ho k tomu přesvědčení, že spolupráce je možná ve specifických podmínkách, kdy si lidé uvědomí společný zájem a musí spolupracovat. Poměrně silně poté Monneta ovlivnilo působení ve Společnosti národů, kdy si uvědomil, že vlády hledí jen na své vlastní zájmy a nesnaží se hledat společné řešení. V této době se Monnet ještě nezabýval otázkou přenášení národní suverenity na nadnárodní autoritu. K tomuto poznání dospěl až po druhé světové válce. Během svého působení v alžírském exilu se k tématu přenesení suverenity poprvé vyjádřil a domníval se, že jedině tak lze zajistit v Evropě trvalý mír a nastolit demokratický systém. Během druhé světové války také apeloval na britskou a francouzskou vládu, aby byla vytvořena mezi oběma zeměmi politická unie. Tento plán se však nikdy neuskutečnil.

První opravdu velký projekt, který v Monnetovi prohloubil úvahy o evropské integraci, byl Francouzský hospodářský modernizační plán, jehož autorem byl právě Monnet. Plán měl, na základě závazného

stanovení cílů v šesti základních sektorech francouzského hospodářství, přispět k modernizaci a rekonstrukci válkou poničené Francie a znovu ji učinit prosperující a konkurenceschopnou v mezinárodním obchodu. Na základě tohoto plánu si Monnet uvědomil, že osud Francie a její růst závisí na prosperitě celé Evropy a začal pracovat na konceptu francouzsko-německé spolupráce.

Monneta, kromě nevyřešené otázky poválečného Německa, ještě znepokojovala napjatá mezinárodní situace v rámci probíhající studené války. Jediné možné řešení nacházel ve sjednocené Evropě. K této myšlence ho vedly i další předpoklady jako zastaralost státu, nebezpečí nacionalismu, potřeba nových institucí a změny kontextu. Monnet se podle jeho vlastních zásad pustil do bezprostřední akce a vytvořil plán francouzsko-německé spolupráce, který později nesl jméno francouzského ministra zahraničí Schumana. Cílem plánu bylo vytvoření hospodářské unie mezi oběma zeměmi, které se ale na základě rozdílných ekonomických faktorů muselo uskutečnit postupnými kroky. Vybrány tedy byly dva nejdůležitější sektory zpracovatelského průmyslu, a to uhlí a ocel. Oba sektory měly být vedeny nadřízeným nadnárodním orgánem v podobě Vysokého úřadu. Plán byl přednesen 9. května 1950 jako Schumanova deklarace a jednalo se o zcela revoluční přístup v mezinárodních vztazích, kdy se státy vzdají dobrovolně části své suverenity ve prospěch nezávislé nadnárodní instituce. Deklarace hovořila o potřebě usmíření Francie a Německa a o tom, že k sjednocené Evropě musí dojít postupnými kroky. K dohodě byl umožněn přístup všem zemím se stejnými zájmy a cíli. Definován byl také úkol Vysokého úřadu, který měl zajišťovat modernizaci výroby a zlepšení její kvality a jeho rozhodnutí měla být závazná. Monnet si byl dobře vědom ekonomických a technických bariér mezi státy, považoval tedy za nezbytné, zavést kompenzační mechanismy. Na Schumanově plánu můžeme nejlépe vidět změnu Monnetových postojů v podobě přenášení suverenity na

nadnárodní instituci a názoru, že k sjednocené Evropě lze dojít jen postupnými kroky.

Plán se setkal s velkým úspěchem u veřejnosti a na jeho základě byla vypracována Smlouva o založení Evropského společenství uhlí a oceli, ke které se kromě Německa a Francie připojila ještě Itálie, Belgie, Nizozemsko a Lucembursko. Smlouva byla podepsaná 18. dubna 1952 a měla platnost na padesát let. Klíčovou pro ni bylo sjednocení zájmů, světový mír, solidarita a hlubší společenství mezi národy. Definována také byla institucionální podoba ESUO, která kombinovala mezivládní a nadnárodní princip. Vysoký úřad představoval princip nadnárodní a byl zcela nezávislý na jednotlivých členských státech. Oproti původnímu Monnetovu plánu byl potom zařazen mezivládní prvek, který zaujímala Rada, která se stala kompenzačním mechanismem mezi malými a velkými zeměmi. Celá struktura byla doplněna o Shromáždění a soud. Úkolem orgánů Společenství bylo dohlížet na pravidelné zásobování společného trhu a na zavedení celkové úrovně cen, zajišťovat členským zemím stejný přístup k produkci, zlepšovat kvalitu životních i pracovních podmínek zaměstnanců a podporovat rozvoj mezinárodního obchodu.

Přínos Schumanova plánu byl obrovský. Vyřešil otázku poválečného Německa a zabránil jeho znovuvyzbrojení. Přispěl k usmíření dvou historických rivalů Německa a Francie a zlepšil jejich ekonomický stav. Stabilizoval i celou Evropu a položil základy mírových a demokratických vztahů založených na spolupráci. Plán umožnil vznik další hlubší evropské integrace a dnešní Evropské unie, která má podobné institucionální složení jako ESUO a nespolehá se také jen na členské příspěvky, ale disponuje i vlastními zdroji. Komisaři jsou jmenováni na stejném principu jako členové Vysokého úřadu a Vysoký úřad se zpočátku Shromáždění jako dnes Komise Evropskému parlamentu. Zachován také zůstal princip rovnosti členských států a vzájemná spolupráce orgánů Společenství.

Monnet chtěl po založení ESUO pokračovat v postupném prohlubování integrace a založit Evropské obranné společenství, čímž by se definitivně zabránilo možné budoucí německé agresi. Měla být vytvořena evropská armáda, která by podléhala jednomu mezinárodnímu centru. Nejvyšším orgánem EOS by byla Rada ministrů a v poměrně nejednoznačné smlouvě o EOS byla definována Komise jako další důležitý orgán. Shromáždění a soud by potom byly společné s ESUO. Hlavním principem Společenství bylo, že napadení jednoho členského státu bude bráno jako napadení všech členských států. Během ratifikace smlouvy však došlo ke změně mezinárodní situace a začaly se objevovat názory, že bezpečnostní organizace už není aktuálně potřebná a Francie ratifikaci zamítla.

Po neúspěchu s Evropským obranným společenstvím se Monnet rozhodl rezignovat na post předsedy Vysokého úřadu, jelikož Společenství neodpovídalo jeho představám a nedocházelo k postupné integraci dalších oblastí v rámci evropské integrace. Monnet tedy založil Akční výbor pro Spojené státy evropské, ve kterém by mohl dále naplňovat své vize sjednocené Evropy a postupné integrace. Akční výbor byl malou organizací zahrnující lídry hlavních politických stran a odborů ve Společenství. Jednalo se o vhodný prostředek na ovlivňování chodu událostí a zadávání impulsu zvenčí k získání podpory poslanců v přenášení pravomocí na nadnárodní instituce, což by z úřednických pozic nebylo možné. Činnost Akčního výboru přispěla ke vzniku řady dalších organizací, jako byl například Euroatom či Evropské hospodářské společenství. Monnet byl přesvědčen, že evropskou situaci by vyřešilo Evropské atomové společenství, které by Evropu zachránilo od ekonomického a politického úpadku. Využití jaderného průmyslu by však muselo být na čistě mírových principech. Se založením EHS si Monnet nejprve nebyl tak jistý. Uvědomil si však, že se jedná o prioritu některých členských zemí a proto se oba projekty nakonec uskutečnily.

Monnetovu úspěšnost můžeme připisovat jeho jedinečné osobnosti a také jeho specifické integrační metodě založené především na ekonomické a postupné integraci. Monnet byl většinou považován za funkcionalistu, výjimečně pak za inkrementálního federalistu. Jeho návrhy byly jednoduché, vycházející z praktických zkušeností, ale na druhou stranu byly jen těžko ideologicky zařaditelné. Zásadní pro něho byla myšlenka spolupráce a hlavním cílem byl mír, kterého podle Monneta může být dosaženo jedině změnou mezinárodního kontextu, čímž se změní i vztahy mezi lidmi a odstraní se bariéry mezi nimi. Každou krizi považoval za příležitost. Velkou váhu Monnet přikládal institucím, které dávají lidstvu řád a předávají zkušenosti dalším generacím. Monnet nikdy neusiloval o získání moci a raději se plně věnoval řešení problémů. Velkou úlohu pro něj také hrály přátelské vztahy i v pracovním prostředí.

Na základě získaných informací můžeme říci, že se reálné fungování Společenství od Monnetových vizí odlišovalo především existencí mezivládního prvku v podobě Rady, která se stala kompenzačním mechanismem mezi malými a velkými zeměmi. Dále se také za Monnetova působení ve Vysokém úřadě nenaplnovala jeho představa postupného prohlubování evropské integrace, což Monneta vedlo k rezignaci na post předsedy Vysokého úřadu.

Monnetova koncepce a jeho vize sjednocené Evropy daly za vznik současné Evropské unii. Současné fungování a institucionální složení unie se odvíjí od základů položených Monnetem. Komparací jeho koncepce a dalších návrhů byla do integrace vložena kombinace prvku mezivládního a nadnárodního v podobě Vysokého úřadu a Rady. V dnešní době je tento princip stále zachován. Rada EU a Evropská rada jsou koncipovány jako mezivládní organizace hájící zájmy jednotlivých členských států. Evropská komise a parlament potom zastupují prvek nadnárodní.

S pozitivním úspěchem se také setkala Monnetova vize postupné integrace, kdy ke sjednocování Evropy bude docházet postupnými kroky. Ke společnému trhu se postupně přidávala společná zemědělská, obchodní, regionální, sociální, výzkumná, vzdělávací a rozvojová politika a politika životního prostředí. Postupně se ke Společenství připojovaly další a další země s demokratickými principy a Monnetova vize sjednocené Evropy tak skutečně došla svého naplnění.

Díky Monnetově koncepci byla odstraněna cla a připravila se tak půda pro zónu volného obchodu a celní unii. Monnet však také vystihl bariéry, v podobě rozdílných ekonomických a technických kapacit jednotlivých zemí. S tímto problémem se potýká i současná Evropská unie. Nově přistupující země tak musí splnit řadu přístupových kritérií, aby se mohly plně zapojit do ekonomiky evropské.

Monnet vždy věřil ve schopnost Evropanů přizpůsobit se podmínkám rychle se měnícího světa. Správně předpověděl technologickou revoluci přicházející ze Spojených států amerických a Asie, která přinutila evropské státy k užší vzájemné spolupráci, aby zůstaly konkurenceschopné. Evropané si tak uvědomili, že pokud sjednotí své intelektuální a finanční zdroje, budou jejich celkové výsledky větší, než by byly u jednotlivých států jako takových.

Monnet pevně věřil, že Společenství, které pomohl založit, se bude nadále rozvíjet a výrazně napomůže k vytvoření lepší a demokratičtější Evropy a zajistí trvalý mír. Monnetova následující slova jasně vystihují charakter jeho vizí a apelují na další generace, aby pokračovaly ve spolupráci: „Nemůžeme se zastavit, když celý svět kolem nás je v pohybu. Udělal jsem dost pro pochopení, že Společenství, které jsme vytvořili, není samo sebou koncem? Je procesem transformace, která pokračuje potom, co naše formy národního života vyšly z dřívější fáze dějin. Jako naše provincie včera, musí se dnes naše národy naučit žít spolu podle svobodně stanovených společných pravidel a institucí, chtějí-li dosáhnout

nutných dimenzí pokroku a ovládat svůj osud. Suverénní národy minulosti nejsou už rámcem, kde je možno rozhodnout současné problémy. A samo Společenství je jen etapou k zítřejším organizačním formám světa.“ (Monnet, 2012: 381).

SEZNAM LITERATURY

Burgess, M. (2000). *Federalism and European Union: The Building of Europe, 1950-2000* (London: Routledge).

Brož, I. (2004). *Diplomaté* (Praha: Epoque).

Dušek, J. (2011). *Historie a organizace Evropské unie* (České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií).

Fiala, P. – Pitrová, M. (2003). *Evropská unie* (Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury).

Fontaine, P. (1988). *Jean Monnet, A Grand Design for Europe* (Luxembourg: Office for Publications of the European Communities).

Fontaine, P. (2001). *Nová idea pro Evropu: Schumanova deklarace* (Praha: Informační centrum Evropské unie).

Gerbet, P. (2004). *Budování Evropy* (Praha: Karolinum).

Goňcová, M. (2012). *Evropská integrace* (Brno: Masarykova univerzita).

König, P. – Lacina, L. – Přenosil, J. (2006). *Učebnice evropské integrace* (Brno: Barrister and Principal).

Lovett, A. W. (1996). The United States and the Schuman Plan. A Study in French Diplomacy 1950-1952. *The Historical Journal* 39 (2), pp. 425-455.

Lynch, M. B. (1984). Resolving the Paradox of the Monnet Plan: National and International Planning in French Reconstruction. *Economic History Review* 37 (2), pp. 229-243.

McKesson, J. A. (1952). The Schuman Plan. *Political Science Quarterly* 67 (1), pp. 18-35.

Monnet, J. (1947). *Francouzský hospodářský modernizační plán* (Praha: Orbis).

Monnet, J. (1963). A Ferment of Change. *Journal of Common Market Studies* 1 (3), pp. 203-211.

Monnet, J. (2012). *Paměti* (Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk).

Pinder, J. (1993). *Evropské společenství* (Praha: Nadace Jiřího z Poděbrad pro evropskou spolupráci).

Szele, B. (2003). "Crisis are Opportunities" Jean Monnet and the First Steps towards Europe. *European Integration Studies* 2 (2), pp. 5-15.

Yondorf, W. (1965). Monnet and the Action Committee: The Formative Period of the European Communities. *International Organization* 19 (4), pp. 885-912.

The American Journal of International Law (1952). *Treaty Constituting the European Coal and Steel Community* 46 (4), pp. 107-148.

SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

Archive of European Integration (2005). *European Defense Community Treaty. Signed at Paris, 27 May 1952. Unofficial translation* (<http://aei.pitt.edu/5201/>, 5. 2. 2014).

Association Jean Monnet (2009). *Jean Monnet FAQ* (http://www.ajmonnet.eu/index.php?option=com_content&view=article&id=74&Itemid=61&lang=en, 12. 3. 2014).

CVCE (2012a). *The Monnet Plan* (http://www.cvce.eu/collections/unit-content/-/unit/02bb76df-d066-4c08-a58a-d4686a3e68ff/873d140d-4bf0-4a30-b087-4b52fd0ab81b/Resources#fea7d215-e7e5-4882-ab3c-ee08605621b8_en&overlay, 10. 11. 2013).

CVCE (2012b). *Jean Monnet's thoughts on the future (Algiers, 5 August 1943)* (http://www.cvce.eu/content/publication/1997/10/13/b61a8924-57bf-4890-9e4b-73bf4d882549/publishable_en.pdf, 5. 11. 2013).

CVCE (2012c). *The role of the Action Committee for the United States of Europe* (http://www.cvce.eu/content/publication/2007/3/7/70207515-8598-4e7f-8166-6953532c85cc/publishable_en.pdf, 6. 11. 2013).

CVCE (2013a). *Letter from Jean Monnet to Robert Schuman (18 April 1948)* (http://www.cvce.eu/content/publication/1999/1/1/571914fa-e531-4d94-aa28-e550388ff8f5/publishable_en.pdf, 5. 11. 2013).

CVCE (2013b). *Discussion paper by Jean Monnet (3 May 1950)* (http://www.cvce.eu/obj/discussion_paper_by_jean_monnet_3_may_1950-en-e8707ce5-dd60-437e-982a-0df9226e648d.html, 10. 11. 2013).

European Union (2009). *Jean Monnet: the unifying force behind the birth of the European Union* (http://europa.eu/about-eu/eu-history/founding-fathers/pdf/jean_monnet_en.pdf, 17. 3. 2013).

European Union (2010). *The Schuman Declaration – 9 May 1950* (http://europa.eu/about-eu/basic-information/symbols/europe-day/schuman-declaration/index_en.htm, 17. 3. 2013).

Ugland, T. (2008). *Traveling and Political Theory: Jean Monnet and his Canadian Inspiration for Supranational European Union* (http://web.uvic.ca/ecsac/biennial2008/Conference%20Program_files/Ugland.pdf, 13. 2. 2014).

RESUMÉ

French politician and diplomat Jean Monnet is considered to be the father of the idea of united Europe, he also was at the birth of the European integration process, which developed in the present European Union. In my bachelor's thesis I deal with the very life and work of this significant politician, diplomat, economist and salesman.

The purpose of this work will be to answer, what sort of influence Monnet had in shaping of the integration and European Union and how his integration plans differed from the reality. My intension will be to try analyze Monnet's life and work within the framework of the European integration process. I will monitor the changes of Monnet's mindset during his whole life and furthermore the impact of these changes on his work. I will especially focus on the analysis of Schuman plan, which is one of the most important integration conceptions and I will also try to value its influence on the European integration. Further I will focus on the establishment and functioning of the ESUO, thanks to which Monnet's plans were to a great extent fulfilled. I will also go through the French economic modernization plan and I will be able to determinate its influence on Monnet's next steps. Last but not least I will focus my attention on Monnet's specific integration method.

Against Monnet's original visions the international element in form of the Council was placed in the Community. The Council's task was to compensate economic and geographic differences between small and big countries of ESUO. Equal representation in the Council balanced the differences between the countries and garanted the preservation of their national interests. Monnet's vision of the consecutive deepening of the european integration wasn't fulfilled during his term of office in High Authority, which led to his resignation on his post of the Chief of High Authority.

Monnet's ideas and visions made possible the creation of the present European Union, its institutional constitution and functioning is based on Monnet's ideas. He submitted to the international relations the combination of intergovernmental and transnational element, which was preserved to this day. His idea of the consecutive integration was beneficial and thanks to this idea the start of an additional corporate politics was possible and many other countries were brought in. Due to his concept import duties were cancelled and the foundation of free trade and import duty union were made. He grasped the economical and technical barriers between the countries, even the present European Union must deal with these barriers. He foresaw the technological revolution, which forced European countries to cooperate in order to remain competitive. Monnet truly believed, that Community, which he helped create will further develop and will assist in the foundation of better, more democratic and peaceful Europe.